

Indrukken en Herinneringen door J. de Meester IX

Terwijl ik op het feest van Kloos de potlooden der verslaggevers zag huppelen, dacht ik aan den 70sten verjaardag van Beets, in 1884 te Utrecht gevierd. Een heele reeks van sprekers, toen. De pers zat goed, wij hoorden en zagen. Daar kwam Ten Kate — nu zou men wat hooren! Men hoorde, men zag dat de spreker... niet voortkwam. De kanselredenaar hakkelde... Toen opeens, een ruk van het hoofd, als van iemand die plots een besluit neemt en nu stróómden de woorden: de regels, want... nu was het poëzie! En ook dit was on-voorbereid. Impromptu's heb ik vaak gehoord, doch dat het rijm *hielp*, de maat op dreef bracht, iemand die eerst zijne woorden niet vond — ik heb het alleen bij Ten Kate gezien. Vier regels heb ik bijgehouden, toen (ik kende geen stenografie) moest ik den vluggen stroom laten glippen. Of de courant er iets mee verloor?... Een andere dan... psychologische waarde had deze improvisatie niet. Een poos later zou Ten Kate nog met een uitvoerig gedicht op de Nieuwe Kerk te Amsterdam voor den dag komen, maar — zooals Prof. Prinsen in zijn „Geschiedenis” schrijft: de uren van zijn roem waren geteld — „het Nieuwe” zat al in de lucht en de leider van dit nieuwe is thans o.a. bij monde van den oud-minister van O. K. en W. Dr. J. Th. de Visser geprezen.

Voor mij was het gróóte oogenblik der dubbele hulde, toen Kloos, die naast Van Deyssel aan den feestdisch zat, opstond. Beiden zijn rijzig, zwaar gebouwd; ook fysiek twee groote mannen. En van hun tijd de leidende mannen. Hierom heeft het tweede huldebetoon, waarbij Dr. De Visser het woord voerde, als getuigenis niet van vrienden, doch uit het publiek, genoeg gedaan.

In de deftige „Kunstaal Kleijkamp” zijn al heel wat kunstenaars „befoven”. Ik zie er Toorop — ook rijzig, maar ziek reeds — de welkome hulde uit Rome ontvangen. En ik zie het moeë gelaat van Couperus, dat nochtans even een blijden glans kreeg, toen Van Deyssel hem, den niet-Nieuwe-Gidser, met onbegrensde warmte prees. Te vermoed, heeft hij niet geantwoord en een poos later was hij dood, evenals Jan Veth onverwachts het slachtoffer van een te inspannend verblijf in het Oosten — Veth op Java, hij in Japan.

Al werkt hij er nu al sinds jaren, de te Amsterdam geboren Kloos is geen Hagenaar geworden. Zijn vrouw werd het wel, door een aantal romans. Kloos is en bleef een Amsterdammer. Zijn vrouw toont reeds met de keus van een aantal romans den invloed te hebben ondergaan van dien Hagenaar-bij-uitnemendheid Louis Couperus, die ook met het Indische in hem en bij het vele schoons, dat Italië hem deed schrijven, thuis hoorde in de Residentie. Zoo zagen ook Veth en Haverman hem, bij het maken van zijn portret.

De laatste, Hagenaar geworden, was aan Pulchri, veel meer dan aan Arti verknocht en Pulchri heeft onlangs een werkelijk overzichtelijke tentoonstelling van zijn arbeid gehouden. Met zijn niet-onverwachten dood heb ik den laatsten van mijne vrienden der

jeugd, een dien ik haast vijftig jaar lang mocht kennen, verloren. In zoover was hij wel Amsterdammer, als de onvergetelijke Allebé, onder wiens invloed na de „Haagsche School” er eene van de lijn ontstaan is, hem als den oudste van zijne lievelings-leerlingen beschouwde. Naast Veth als portrettist vermaard, was Haverman tevens een schilder van het naakt, dat hem, ook door Allebé's louterenden invloed „louter

Dr. Jan ten Brink, die grooten invloed op Louis Couperus' vorming oefende, omstreeks 1888.

om schoonheidswille” lief was. Ik zag in Pulchri *De Vlucht* terug, een typisch academie-werk, maar dat bij de voltooiing in 1883 reeds om den ten onzent niet meer voorkomenden omvang en aan de doelbereikende kundigheid (o.a. in den vooruitgestoken arm en het sterk verkorte been van den vluchtenden jongeling), hoog gewaardeerd werd.

Behalve in zijn leermeester, heeft Haverman een beschermer gevonden in den man die zijn schoonvader worden zou, den planter G. Birnie. Alvorens in de verlovings met zijne dochter toe te stemmen, stuurde de heer Birnie Haverman een jaar naar Spanje; een jaar op proef, dat een jaar was van arbeid, van waarlijk niets dan werken, werken, ook daar in de nog al gevaarlijke sferen, waar kunstenaars zich in Spanje bewegen. — Haverman was verzot op citaten, geen brief of er kwam althans één citaat in, hoewel zijn eigen pittige zegswijs telkens citaten... voor anderen inhield. Als Veth was Haverman portrettist, doch meer dan Veth was Haverman schilder.

Het op initiatief van Henri van Booven te Hilversum gestichte Genootschap Louis Couperus, dat zich ten doel stelt de belangstelling in den arbeid der dooden levend te houden, beperkt zijn invloed geenszins tot het Gooi en deed zich ook in Den Haag reeds gelden.

Dáár was Couperus' vriendschap met den veel van hem verschillenden Netscher; daar vond hij den steun van Jan ten Brink, een steun die over zijn leven besliste.

Zat er in Ten Brink een professor? Was Huet niet véél beter geweest? Veel is daar vroeger over geschreven en in den eersten Nieuwe-Gids-tijd heeft Van Deyssel gesold met Ten Brink. Doch in het mooie boek over J. A. Alberdingk Thym heeft de zoon den vriend zijns vaders juist en *niet* onheusch geteekend. Zeggend, dat zijn vader op Ten Brink's gezelschap was gesteld, gaat hij voort: „Dezelfde hoedanigheden die Ten Brink's werk beletten eene zekere superioriteit te bereiken, verhoogden de aangenaamheid van het persoonlijk verkeer.

Vergeleken met Ten Brink waren de andere letterkundigen eenigszins droge vrienden. Ten Brink was een causeur, wiens gesprek vonkelde van geestigheid.”

Ten Brink genoot, wanneer er feest was en van hoe weinig hij genoot, heb ik eens geconstateerd tijdens een Letterkundig Congres te Arnhem, toen ik den hoogleeraar in het meest bezochte koffiehuis der binnenstad vóór een destijds nog niet zóo algemeen als „broodjes met...” gebruikten „plat du jour” zag zitten, zó'n dingetje van zestig cent, dat hij prees als „exquis,” waarlijk kinderlijk blij, onderwijl zijn papieren servetje met de welverzorgde handjes rechtstrijkend over zijn blauwe flapdas tusschen de krullende bakkebaardjes, eerbiedig als was het papier damast. Er zijn hondjes met baardjes zooals Ten Brink droeg, doch er zijn ook diplomaten, die zich met deze haarweelde tooien.

Hoe weinig hij een diplomaat was, ervoer ik op datzelfde Congres. Tijdens de „gezellige bijeenkomst” van 's avonds verzocht een jonge, kort na dien gestorven schrijfster van uitmuntende boeken voor grootere meisjes en van één goed bundeltje novellen voor volwassenen mij, haar aan den hoogleeraar-romancier, tevens redacteur en criticus van het tijdschrift *Nederland*, voor te stellen. Zij vond de ontmoeting blijkbaar gewichtig en bedankte Ten Brink voor twee recensies. Zij deed dit, niet zonder ontroering, eerbiedig. En wat zei toen die ijdele man?

„Zoo, heeft het u plezier gedaan? Ja, en ik had toch heelemaal geen enkele reden om u plezier te doen. ha, ha, ha!”

Hevig blozend keek zij hem aan en durfde, naar ze mij later bekende, nu niet meer vragen naar een vertelling, hem voor *Nederland* gezonden.

Kinderlijkheid en ijdelheid, die... zusjes leefden in Jan Ten Brink. Hij heeft er veel over moeten hooren en zich dat dikwijls aangetrokken. Want hij had behoefte aan vreugde. Makkelijk raakte hij opgewonden: een der geestigste caricaturen van Holswilder is „Jan” geweest als feestredenaar, met een hoog glas champagne hoog vóór zich uit.

Beter leeraar dan hoogleeraar, heeft hij wellicht zijn beste jaren als docent in Den Haag gehad. Daar kreeg hij Louis Couperus als leerling en voor hem is hij véél geweest.

Ten Brink's eigen romans hadden geen blijvende beteekenis. Den schepper van den modernen roman in Nederland, is hij op een beslissend moment van de jeugd, wanneer zó'n hulp het leven maaft, tot helderzienden bijstand geweest.